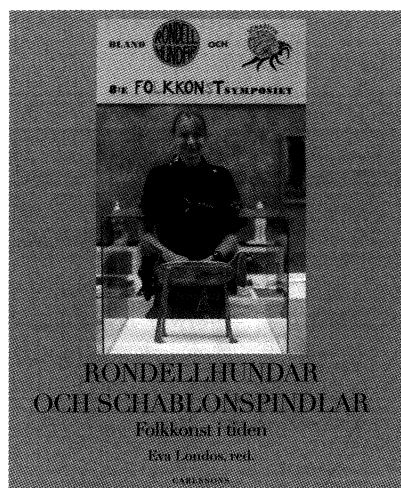

Anmälningar och notiser

"Den anonyma, laglösa kreativiteten i det offentliga rummet" – att kommunicera med världen

Eva Londos (red.), *Rondellhundar och schablonspindlar: Folkkonst i tiden*. Stockholm: Carlsson Bokförlag, 2009.

Vilken innebörd har egentligen begreppet "folkkonst" idag? Är detta ord, som för många andas "allmogekultur" och en svunnen värld, fortfarande användbart och representativt? Det offentliga rummet har till stor del förändrats, byn har blivit världen och sätten att kommunicera har i sanning revolutionerats. Det är inte svårt att nu tala om "bilder" i överflöd.

Barbro Klein ser, i artikeln "Folkkonst i vår tid – om lån, offentliga rum, laglöshet och

narrativitet", i boken *Rondellhundar och schablonspindlar*, klara möjligheter att applicera *folkkonst* på nutida företeelser. "Folkkonst är intressant, främst som ett sökord eller ett heuristiskt begrepp, som kan hjälpa oss upptäcka företeelser och producera kunskap", menar hon.

I grunden handlar det om ett sökande efter innebörder och aspekter – om att berätta något, förmedla en historia. Aspekter som kan tillämpas och problematiseras är till exempel *hantverk*, *skapande* och *tradition*. Flera forskare, t.ex. Beate Sydhoff (1992), har givit traditionsbegreppet en ny dimension genom att betona att tradition också kan vara en källa till förändring, förnyelse och kreativitet.

Exempel på detta är den graffitikultur som växte fram under 1970-talet. Med graffiti formades det offentliga stadsrummet till en slags föränderlig konstutställning, tillgänglig för alla och med fri entré. Graffiti fick stort genomslag, den balanserade på laglöshetens rand, kallades av belackarna (polisen, kommunala myndigheter och

skola) för "klotter" och bejaktades av andra (konstkritiker, forskare, fritänkare och olika ekonomiska intressen). Samtidigt fick graffiti som subkultur också kritik för sitt tämligen ensidiga och innehållslösa bruk av så kallade *Tags* (i allmänhet bokstavskombinationer av olika slag).

Under 1980-talet började flera amerikanska konstnärer och tänja på uttrycken för graffiti. Nya material och tekniker utvecklades och innehållet i verken laddades med mer tydliga budskap. En ny konstform, *Street Art* (gatumkonst) spreds som en löpeld framför allt i de större städerna världen över. Det var inte längre bara sprayburkar som användes utan andra material fick också stort utrymme. Nya typer av bilder blev vanliga, text och bild kombinerades, klistermärken, stenciler, fotomontage och affischer användes, schablonmålningar och screentryck, uppklistrade träfigurer och kakelplattor, ja, till och med stickade figurer och garnnystan har använts. Över huvud taget kan man säga att det var

bilder och "verk" som experimenterade mer med uttryck, stil och form än tidigare.

Ibland är det frågan om rena utsmyckningar av välarbetade mosaikbeläggningar på husväggar, elskåp och i gångtunnlar, eller trottoarmålningar. Många av de "nya" gatukonstnärerna som t.ex. den brittiske konstnären Banksy har blivit internationellt erkända (se t.ex. Banksy, *Wall and Piece*, London 2006).

Författaren Nicolas Ganz nämner i boken *Graffiti World* (2004) att många av dagens gatukonstnärer både undviker och värjer sig mot det etablerade och i många sammanhang negativt färgade ordet graffiti. I litteraturen om detta intressanta fält förekommer vid sidan om Street Art bland annat, som t.ex. Cecilia Andersson har pekat på i sin doktorsavhandling (*Rådjur och raketer* 2006), beteckningar som *neograffiti* och *postgraffiti*.

Till en del kan det vara svårt att få något riktigt grepp om Street Art, den dyker ofta upp på oväntade ställen i stadsbilden, och den tycks också ha ett slags budskap; ibland är det lekfullt och humoristiskt, andra gånger inte lika lätt att fånga in vad som uttrycks. Ibland kan det också vara en form av politiskt budskap: "...politiskt eftersom den ifrågasät-

ter vem som skall ha tillträde till det offentliga rummet. Det är en olaglig konstform, men likafullt existerar den till en del människors ilska och andras glädje" (Svensson 2008).

Det är talande att Eva Londos (i bokens förord) påpekar hur hon inför det nationella folkkonstsymposiet 2007 inspirerades till det årets tema, "Bland rondellhundar och schablonspindlar", av just en liten schablonspindel, ett Street Art-verk som hon upptäckte på själva läns museets sockel i Jönköping.

De så kallade "Rondellhundarna" som började dyka upp under 2006 är också mer handfasta uttryck för Street Art. Konstnären Lars Vilks, som senare uppmärksammats för publiceringen av en teckning föreställande profeten Muhammed som rondellhund, innehar nog fortfarande rekordet med en nära tio meter hög rondellhund i trä i Trelleborg (numera vandaliserad och riven).

Att begreppet Street Art, med den direkta översättningen gatukonst, fått ett sådant genomslag under senare år, kan också ha att göra med att man med ordet *konst* närmat sig en mer seriös och respekterad verksamhet – kanske rent av *folkkonst*.

Volymen med bidrag från folkkonstsymposiet är för öv-

rigt en ren uppvisning på hur den folkliga kreativiteten flödar. Här finns artiklar om så skilda ämnen som: "från beige burk till moddad dator", om illegalt hantverk och laglydighetens gång, narrativa synpunkter på bonadsmålari, kollektiva broderier, förortens folkkonst, egensinniga trädgårdsinstallationer, moskébyggare och andra paradoxer. I sanning ett inspirerande myller!

REFERENSER

- Andersson, Cecilia, 2006. *Rådjur och raketer: Gatukonst som estetisk produktion och kreativ praktik i det offentliga rummet*. Stockholm.
- Banksy, 2006. *Wall and Piece*. London.
- Ganz, Nicolas, 2004. *Graffiti World: Street Art From Five Continents*. London.
- Jacobsson-Lindh, Adam, 2008. *Street Art Umeå*. Umeå: Två Förläggare Bokförlag.
- Sydhoff, Beate, 1992. "Den okända folkkonsten", i Nilsson, Sissi & Sydhoff, Beate (red.), *Folkkonsten – all tradition är förändring*. Stockholm.
- Svensson, Ingela, 2008. *Street Art/Gatukonst*. Eskilstuna: Eskilstuna kommuns hemsida, 12 april 2008, <http://eskilstuna.se/templates>.

Roger Jacobsson, fil.dr
Kulturella Perspektivs
redaktör